

sprejeti velikega poeta ob stoletnici njegovega rojstva brez predsodkov, brez ozkosti in simbolne redukcije šolskega učbenika in domoljubnega katekizma, v polni in večpomenski odprtosti poezije, ki je bila živa v svojem času in je živa tudi v našem.

Denis
Poniž

Spoštovani tovariš urednik!

Ko sem pred dnevi prejel vaše pismo, tj. pismo uredništva revije, ki se doslej zame ni kaj prida zanimala, sem bil nemalo presenečen. Še bolj presenečen sem bil nad vsebino, ki me je vabila k sodelovanju v nekakšni anketi, ki jih je revija prepolna.

Jaz se na ankete slabo razumem.

Toda v pismu je stalo črno na belem: »... ker ste s poezijo povezani z več nitmi: kot avtor, teoretik in praktični ocenjevalec, vam najbrž

ne bo težko formulirati tudi svojega odnosa do Župančiča pesnika...« Itd.

Dobro, ampak zakaj, sem se spraševal. Samo eno mi je bilo jasno: motiti Župančičevo stoletnico, ves hrup in blišč, ki se ji prilega, ne bi bilo niti najmanj pametno. Kot avtor, teoretik in praktični ocenjevalec sem s svojim pisanjem povzročil že precej hude krvi z najrazličnejšimi, zame mnogokrat neprijetnimi posledicami. In vsega je bilo krivo pisanje, ki sem zanj sodil, da ne skuša nič spreobrniti in nič pokvariti.

Ampak z Župančičem je drugače! Kako že gre tista znana pesmica: Prešeren, Levstik, Cankar, Župančič, potem ni več povsem jasno, pa vseeno Bor, Menart — to je generalna linija slovenske lirike! Tukaj ni varno postavljati pasjih bombic na tire.

In sem sklenil, da ne bom nič pisal, nič mislil in kar vesel sem bil tega pogumnega, strahopetnega sklepa.

Potem ste me, tovariš urednik, povabili še po telefonu in mojo zmedenost, izraženo z jecljanjem in splošno zadrego, povsem razpršili. Da bo uredništvo tolerantno tudi do neprijetnih spisov, blatenja seveda ne bo dovolilo, pa vseeno, sicer pa je to praznik in prazniku se spodobi prazničen list s prazničnimi besedami. In potem je sledila še vrsta napotkov tehnične narave o rokih in obsegu in tako naprej, pa sem znova pozabil vprašati, kaj pridnega sem storil v poslednjem času, da se bom pojavil na straneh revije,

ki združuje vse, kar je pisočega na Slovenskem, ker pač ni nobenega drugega prostora v tem našem razgibanem času.

In tako sem pričel razmišljati o Župančiču.

Najprej kot avtor.

Spomnil sem se zelo velike, zelo stare in oguljene (seveda, založil jo je še g. Schwentner!) in zelo prijetno ilustrirane knjige pesmi Lahkih nog naokrog. Knjige, ki je bila najprej last moje mame, nato moje sestre, mene moje nečakinje, poslednja je v njej gledala slike moja hči.

To je najstarejši spomin na Župančiča.

Spominjam se tudi zbirke Ciciban. Prve, predvojne izdaje.

Sestra, njena prva lastnica, jo je pobarvala, kot se spodobi. Ilustracije Nika Pirnata so dobile svojo polno veljavo. Jaz sem knjigo navdušeno počekal, največ z rdečimi in vijoličastimi barvniki.

Takrat, okoli leta petdeset, je primanjkovalo lepih in pisanih otroških knjig.

V spominu so mi ostali odlomki mnogih pesmi.

Najbolj tista o žabah, ki so tožile nad sušo. Grozno hudo mi je bilo za tiste žabe. Pa o trgovcih z novci. In o postovki. Pravzaprav sem imel čudovito mladost. Tudi zaradi knjig, s katerimi so me zasipali.

V osnovni šoli je moje zanimanje za poezijo splahnelo. Hotel sem biti po vrsti pilot, mornar, kmet, strojevodja, biolog in kemik. V gimnaziji in puberteti se je moje zanimanje za poezijo bliskovito stopnjevalo. Žal pa z Župančičem ni bilo nič. Slavistična modrost, ki predpisuje učne plane, nas je ure in ure mučila z Župančičevimi najbolj odvrtnimi besedili (recimo: Z vlakom). Tudi profesor, ki se je trudil z nami, in ki je poskušal zdravorazumarske (predpisane) izbruhe zmanjšati na minimum, ni povsem uspel. Mislim, da je vsaj pol razreda Župančiča krepko sovražilo. Takrat sem bral Kosovela (Integrali so bili razodetje), Rilkeja (kar ga je bilo prevedenega), Kocbeka (Grozo), Heineja (edini pesnik, ki sem se ga kdajkoli učil na pamet), Eliota (slabo sem ga razumel) in Rózevicza (imel je največ posluha za bolečo puberteto).

Župančiča smo se učili za ocene.

Potem sem razmišljal o Župančiču kot teoretik.

Na fakulteti sem poslušal predavanja o dveh Župančičih. Podobo prvega so mi kazali v komparativnem seminarju. Podobo drugega so mi kazali v slavističnem seminarju. Vanj sem zahajal malo zaradi študijskih obveznosti, še bolj pa zato, da sem se zabaval in svojo pamet (takrat se je, hvalabogu, že krepko formirala) primerjal s pametjo, ki je ex chatetra govorila o Župančiču.

Takrat sem Župančiča znova pričel brati, si delati o prebranem zapiske, opombe, komentarje in primerjave.

Pri tem mi kot avtorju poezije še vedno ni pomenil nič. Ni me vznemirjal, ni mi postavljajl vprašanj. Bil je in še vedno je iz drugega sveta.

V diplomskem delu, ki je bilo posvečeno računalniški obdelavi slovenskega jezika (in je neko spoštovano tovarišico docentko z oddelka za slovenske jezike in književnosti pripravilo do sklepa, da sem shizofrenik) in literature, sem upošteval tudi Župančiča. O Župančiču sem tudi pisal v nekem daljšem spisu o modernem pesniškem jeziku.

V magistrski nalogi sem Župančiča v dogovoru s svojim mentorjem izpustil. Bilo je predvideno, da ga bom obdelal pozneje v okviru sodobne slovenske poezije z enakimi in še novimi metodami računalniške analize.

To se seveda ni nikoli zgodilo in zdravi razum, ki sovraži matematiko in kibernetiko, je imel prav.

Materiali, zapiski in čistopisi čakajo na lepše čase.

Na natis čakajo tudi zapiski o Župančiču.

Na založnika čaka knjiga esejev o slovenski poeziji in problemih sodobne literarne znanosti.

Čaka še ena knjiga esejev, ki so že bili objavljeni v drugih republikah. Čakajo, kaj?

Povsem nemogoče je karkoli napisati o Župančiču (ali kateremkoli drugem pesniku) na nekaj tipkopijskih straneh.

Še posebej težko je, če želiš ta odnos opredeliti per negationem. Zato sem ostal pri splošnosti, za katere smo že ugotovili, da so primernejše za slavnostni in praznični čas.

Dejstvo je, da imamo Župančiča in da je Župančič pisal tako poezijo, kot jo je pač pisal. Nespametno in nič znanstveno bi bilo, če bi ga z enim zamahom skušali spraviti med staro šaro.

Imamo tudi šolskega in prazničnega Župančiča in Župančiča ex chatetra.

Vmes nekateri skušamo priti do podobe pravega Župančiča, podobe, ki je rezultanta sil našega časa, mojega časa, časa, v katerem spoznavam svet, filozofijo, zgodovino, znanost . . .

Zdi se, da bo še mnogo zapiskov in spisov čakalo na objavo.

Ljubljana, 19. 11. 1977

Prav lep pozdrav
Denis Poniž

P. S. Zaprošen sem bil tudi, da se spomnim deset meni najljubših Župančičevih pesmi, iz katerih bodo sestavili nekakšno tops-pops listo. Žal se spomnim samo ene. Njen naslov je: Brezplodne ure.